

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 2 курсу 11-221 групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
(скорочений термін)
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Веретюк Юлія Вікторівна
Керівник к.пед.н., доцентка Денисенко В.В.
Рецензент вчителька-методистка Мартянова М.А.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ УКРАЇНИ	6
1.1 Сутність моральної поведінки молодших школярів.....	6
1.2 Складові моральної поведінки.....	10
1.3 Система моральних цінностей учнів.....	13
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	18
2.1 Методи та форми морального виховання у Новій українській школі.....	18
2.2 Гра – як засіб формування морально-етичних якостей учня.....	21
2.3 Використання інтерактивних форм з морального виховання у позакласній роботі.....	27
ВИСНОВКИ	30
ДОДАТКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34

ВСТУП

Питання моралі та морального виховання є актуальними для нашої держави, оскільки моральні відносини українського суспільства погіршилися і потребують шляхів якнайшвидшого його покращення.

Здавна народ України ототожнював поняття «мораль» і «виховання», бо лише про людину, яка дотримувався норм моралі говорили, що вона вихована. Саме моральність характеризує особистість щодо її розуміння, прийняття і ставлення до інших відповідно до норм моралі. Моральний портрет дитини залишається поза увагою, бо дорослі концентруються на «знанневоцентричному» підході до виховання. Тому вони стають безпорадними, коли «добре вихована» дитина не виправдовує очікування батьків, демонструючи зухвалість, грубість, неповагу у взаєминах з навколишніми. Якщо дитині постійно все забороняти, то вона виросте нездатною здійснювати свою моральну саморегуляцію, брати на себе відповідальність за свій моральний вибір, втратить відчуття усвідомлення моральних цінностей і не зможе повноцінно жити. Тому, батьків й педагогів бентежить питання, як треба виховувати особистість моральним чеснотам, як навчити дотримувати моральних норм та пояснити їх значення, коли треба починати цей процес та ін. Тому зараз одним із найважливіших завдань початкової освіти є саме соціально-моральний розвиток особистості, формування у дітей уміння узгоджувати особисті інтереси з колективними.

В оновлений освітній простір для дітей нового покоління виховання повинно проходити з урахуванням їх потреб, нахилів та психофізіологічних особливостей. Виховує все: особистість вчителя, атмосфера закладу освіти, однокласники. Завдання школи – підказувати, вчити аналізувати, створювати психологічно комфортну атмосферу. На школу покладається відповідальність знайти адекватні способи організації

виховної роботи. Виховний процес, за Концепцією Нової української школи, є невід'ємною складовою частиною всього освітнього процесу і орієнтується на загальнолюдські цінності, морально-етичні(чесність, гідність, справедливість, турбота, повага до себе та інших людей) та соціально-політичні(свобода, солідарність, демократія, патріотизм, повага до рідної мови і культури, культурне різноманіття, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону та держави, відповідальність перед батьками).

Нова школа плекатиме українську ідентичність. Нова українська школа має виховувати не лише відповідальність за себе, а й за розвиток і добробут країни та всього людства. У закладах створюється атмосфера доброзичливості, довіри, взаємодопомоги, взаємної підтримки в разі виникнення труднощів у навчанні чи повсякденному житті. Ключовим виховним елементом є саме приклад учителя, який має завдання зацікавити дитину; виявляти індивідуальні здібності кожної дитини для цілеспрямованого розвитку. Нова українська школа тісно співпрацює з позашкільними закладами освіти, що допомагає формувати оптимальну лінію розвитку кожної особистості.

Проблемою морального виховання сьогодні опікуються такі науковці як Н.Ю. Бабіченк, О.А. Нечипоренко, І.В. Онищенко, В.П. Порощук, С.В. Сигида, С.М. Хівренко та ін.

Об'єкт дослідження – виховний процес у сучасній початковій школі.

Предмет кваліфікаційної роботи – методи, форми, засоби виховання моральної поведінки молодших школярів в умовах Нової української школи.

Мета дослідження – вивчити та обґрунтувати інтерактивні методи, форми, засоби виховання моральної поведінки учнів початкової школи в умовах НУШ.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-педагогічну та методичну літературу з проблеми морального виховання молодших школярів.
2. Визначити сутність, складові моральної поведінки молодших школярів.
3. Охарактеризувати та обґрунтувати інтерактивні методи, форми та засоби виховання моральної поведінки учнів-початківців в умовах НУШ.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання представлених бакалаврській роботі матеріалів у виховному процесі початкової школи студентам-практикантам та учителям-практикам.

Методи дослідження:

- аналіз науково-педагогічної та методичної літератури
- вивчення, узагальнення періодичного досвіду
- педагогічний експеримент (констатувальний етап)
- методи методичної статистики

База експерименту. Основною базою для констатувального експерименту було обрано Заозерненську філію Тавричанського опорного закладу загальної середньої освіти Херсонської області, Каховського району села Заозерного.

В експерименті брали участь учні 3 класу та вчителі початкових класів одного іменного закладу освіти.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи становить 36 сторінок.

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ УКРАЇНИ

1.1 Сутність моральної поведінки у початковій школі

У всі часи хвилювало питання морального виховання людство. Зараз ми все частіше зустрічаємо жорстокість і насильство. Отже проблема морального виховання стає все більш актуальною. Моральне виховання, спрямоване на формування і розвиток цілісної особистості.

Теоретико-методологічні основи морального виховання здобувачів освіти всебічно розкриті у Законі «Про освіту», «Про позашкільну освіту», в «Концепції Нової української школи», «Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти», Концепції позашкільної освіти та виховання, Національній доктрині розвитку освіти «України в XXI столітті», Державній національній програмі «Освіта України XXI століття».

Моральне виховання – це діяльність сім'ї та школи спрямована на виховання та формування в школярів моральної свідомості, розвитку морального почуття, навичок, умінь та відповідної поведінки[22]. Його основу становлять національні загальнолюдські цінності та норми моралі. Виховання моралі передбачає формування в дітей почуття любові до вітчизни, батьків, правдивості, справедливості, скромності, чесності, готовності захищати слабших, милосердного ставлення до знедолених, благородства та інших чеснот. Моральне виховання поєднує пізнання сутності моралі та морального ідеалу, опанування моральних норм та моральних переконань, виховання благородних моральних якостей та здатності переживати моральні почуття тощо.

Велику роль в процесі морального виховання становлять сім'я та школа. Саме в колі родини закладаються основи характеру її особистості. Моральні відносини в сім'ї відображають величезний відбиток на все її життя. Цей вплив пов'язаний із сильними переживаннями особистості дитини, в них закладаються всі осередки моральних ставлень самої людини до суспільства, інших людей та праці. Надзвичайно великий вплив у вихованні моральних якостей особистості дитини відіграють батьки, їх поведінка у суспільстві. Вони цілеспрямовано впливають на особистість, тим самим закладаючи основи моральних чеснот. Основою цього стають національні та загальнолюдські цінності, норми моралі, які є регуляторами взаємовідносин між людьми[14]. Паралельно з сім'єю школа та позашкільні виховні заклади організовують педагогічні умови для опанування моральних норм. Отже, серед таких норм – демократизм і гуманізм, що відображаються в ідеалі вільної людини з добре розвиненим почуттям власної гідності та поваги до гідності інших людей.

В навчальному посібнику з педагогіки М. Фіцули полягає сутність морального виховання в тому, що людина розвиває в собі схильність до добра та готовність відстоювати його в собі і в навколишньому житті. Моральні якості людини виділяються в головних сферах її життя: в стосунках з іншими людьми, в її моральному здоров'ї і в стані духовного життя кожної особистості[22].

Провідні науковці з педагогіки визначають головну мету морального виховання в сучасному суспільстві, як цілеспрямований свідомий процес формування гармонійної особистості, що включає в себе працелюбність, чесність, гуманність, правдивість, власної гідності, дисциплінованість, почуття відповідальності, виховання патріотизму та любові до Батьківщини. На цих засадах формуються риси особистості дитини, які включають в себе національну самосвідомість; моральну, трудову, правову,

художньо-естетичну, фізичну, екологічну культуру, розвинену духовність, розвиток таланту та індивідуальних здібностей[12].

Завданнями морального виховання за думкою провідних науковців є здатність оволодіти нормами й правилами моральної поведінки, формувати почуття та переконання, виробляти уміння і навички адекватної поведінки в процесі відносин в суспільстві. Також таке виховання передбачає передавання знань та культурних традицій, збільшення культурної спадщини, прагнення навчити молодше покоління розвиватися як особистість. В основу змісту сучасного морального виховання покладено всі загальнолюдські та морально-духовні цінності народу[18].

Загальнолюдські моральні цінності — це такі цінності, які були набуті попередніми поколіннями незалежно від національної, расової чи релігійної належності. Моральні надбання, які зумовлюють основу поведінки та життєвої діяльності окремої людини або певних спільнот[12 с. 266].

Національні моральні цінності — це історично створені народом ідеали, погляди, переконання, традиції, обряди, звичаї, практичні дії, які оперуються на загальнолюдські цінності, але можуть вирізняти національні прояви, своєрідності у поведінці. Стають основою соціальної діяльності людей певної етнічної групи[22].

Видатний педагог Василь Сухомлинський, визначив свою програму морального виховання школярів, спираючись на загальнолюдські цінності [7]:

1. Живучи серед людей, не забувай, що твої вчинки, бажання позначаються на оточуючих людях. Пам`ятай, що є межа між тим, що хочеться людині, і тим, що можна. Слідкуй за своїми вчинками, запитуючи сам себе: чи не робиш ти зла навколишньому світу? Роби все так, щоб оточуючим було добре.

2. Ти користуєшся благами людства. Оточуючі люди дають тобі радість дитинства. Відплачуй їм добром.

3. Усі радощі і блага життя були створені працею. Без праці людина не може правдиво жити. Народна приказка каже: хто не працює, той не їсть. Назавжди це запам'ятай. трутень, що пожирає мед працюючих бджіл є неробою, дармоїдом. Перша твоя праця це навчання.

4. Будь чуйним і добрим до навколишніх. Слабким і беззахисним допомагай. Підтримуй товаришу, якщо він цього потребує. Завжди поважай батька і матір — вони тобі дали життя, виховуючи тебе, хочуть, щоб ти став чесною людиною, громадянином з серцем повним добра і чистою душею.

5. Не будь байдужим до оточуючих! Борись проти зла та обману. Не мирись з тим хто живе за рахунок інших, завдає лиха суспільству.

Зміст морального виховання – це коло якостей особистості людини, які можна визначити на основі загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей. Це працелюбність, повага до батьків і людей взагалі, гуманізм, доброта, чесність, чуйність, дисциплінованість, милосердя, почуття колективізму, інтелігентність, совісність, доброзичливість, національна гідність, скромність, справедливість, почуття патріотизму, інтернаціоналізму, материнства. Такі якості формуються в ранньому дитячому віці, внаслідок так званого «соціального успадкування»[12 с.266].

На сьогодні ми спостерігаємо активний процес оновлення змісту освіти у рамках Нової української школи (НУШ). Одним із провідних завдань НУШ є переосмислення та переорієнтація на формування громадянської позиції, внутрішньої моральної свідомості, національної самоідентифікації, духовності, що має в основі моральні якості особистості людини.

Таким чином, провідну роль у формуванні моральних якостей особистості вбачають саме за школою, адже формуючи морально-етичну культуру учня у навчальному закладі, можна привести у відповідність баланс прав та обов'язків, моральної свободи, духовної зрілості й відповідальності учнів-початківців. Орієнтуючись на духовно-моральні цінності під час проведення виховних заходів, можна корегувати мотивацію вчинків і громадянську поведінку учнів. Саме шкільна практика дозволяє засвоїти значну частину духовно-моральних надбань людства[10]. Створюючи на заняттях необхідну атмосферу, можна сприяти участі школярів у міжособистісних стосунках, підготовці їх до самостійного життя та майбутньої самостійної діяльності.

1.2 Складові моральної поведінки

Моральне виховання формує в дітей почуття любові до батьків та вітчизни, до чесності, скромності, правдивості, справедливості, милосердя, готовності захищати слабших, благородства та інших чеснот. Необхідно забезпечувати якнайраніше вироблення такого морального портрета у молодшого покоління. Важливим в опануванні норм і правил моральної поведінки є період набування моральних уявлень і почуттів, навичок поведінки.

Провідні науковці характеризують моральне виховання таким поняттями: мораль, моральний кодекс, моральний ідеал, моральні переконання, моральні норми, почуття та якості.

Мораль (від латинського слова *mos* — звичай) — це система яка включає в себе погляди і уявлення, ідеї і принципи, норми і оцінки, що регулюють моральну поведінку особистості серед людей. Мораль покладає свій відбиток на поведінку людини у всіх сферах життя — політиці, науці,

праці, побуті, сімейних, колективних, особистісних, міжнаціональних та міжнародних стосунках. Вона виконує пізнавальну та виховну функції, а її складовими є моральні відносини, моральна свідомість та діяльність. моральні почуття та ідеали, принципи та норми моралі становлять систему моралі, яка складає життєву позицію особистості людини[12 с. 265].

Користуючись підручником з педагогіки М. Фіцули можемо визначити значення терміну моральний ідеал. Це образ, який втілює в собі високі моральні якості, які визначені людством. Також є взірцем, до якого слід прагнути. Він спонукає особистість до саморозвитку. Тобто мораль і моральні закони розглядаються як ідеали – абсолютні, чисті, недоторканні, вічні. Їхня функція полягає в тому, щоб особистість людини прийняла і взяла за основу власного життя правила моральності. До таких вічних ідеалів відносять доброту, любов, красу, сумління, справедливість, правду, гідність, чесність тощо[22].

Моральна норма – це вимога, яка визначає конкретні зразки, які є орієнтирами поведінки особистості, обов'язки людини до світу та суспільства[12].

З цього виходить, те що мораль є суб'єктивним уявленням суспільства про добро та зло, яка спонукається внутрішніми мотивами тобто «голосом совісті») та постає як моральність. Ми можемо визначити *моральність*, як втілення моральних переконань, моральних ідеалів та норм, почуттів та принципів у практичній діяльності людини. В свою чергу *моральні переконання* — це стійкі та свідомі моральні уявлення особистості (тобто норми та принципи), відповідно до яких вона вважає за потрібне діяти саме так і не інакше. Отже, *моральність* можна виділяти внутрішнім законом особистості, що спонукає людину до тих дій, які суперечать суспільним нормам. Особистість із високою моральною свідомістю вважається та, яка керується Золотим правилом моральності: «Поводься з іншими так, як ти

хочеш, щоб інші чинили». Витоки моральності перебувають у сфері повазі до життя, любові до людини та віри у вищі цінності, боязні втратити людську сутність[9].

Моральні почуття — це переживання у свідомості особистості, які є підґрунтям її вольових реакцій в різних життєвих ситуаціях людини. Також суб'єктивне ставлення до себе та інших людей, окремих явищ суспільного життя та, звичайно, суспільства загалом. Формування моральної свідомості, стає єдиним процесом наслідок якого є створення духовно багатой, морально повноцінної і щасливої особистості людини[22].

Моральні якості – типовими рисами поведінки особистості, саме моральні якості. Вони складають п'ять основних груп[14]:

1.Світоглядна переконаність, гуманізм, патріотизм, цілеспрямованість, обов'язок, відповідальність, інтернаціоналізм, які забезпечують громадянську спрямованість.

2.В цю групу входять ті якості, які забезпечують досягнення поставлених цілей: наполегливість, самостійність, ініціативність, обов'язковість тощо.

3.Ввічливість, стриманість, витримка, володіння собою. На меті стають такі процеси контролювання та гальмування негативних проявів у поведінці особистості.

4. Навички і звички у поведінці, і моральний досвід особистості. Якості цієї групи допомагають швидше досягати мети і зосередити увагу на змісті вчинків людини.

5.Самооцінка, самокритичність, вимогливість до себе та справедливе ставлення до інших. За вдяки цим якостям людина самовдосконалюється, створює позитивну моральну сферу розвитку особистості.

Основою морального виховання є *етика* (від грецької *ethika* — звичка, звичай) — це філософська наука про мораль, її сутність, структуру,

природу та особливості розвитку моральних норм та взаємовідносин між людьми. Вона досліджує категорії моралі, в яких втілені моральні принципи та норми, правила поведінки. Етика описує сукупність проблем, які охоплюють питання про те, як має чинити особистість, а також теоретичні питання про походження і сутність моралі. Врахування її менталітету є характерною особливістю становлення моральної поведінки особистості людини[9].

Менталітет – це специфічне сприймання світогляду, бачення світу і себе у світі, національного характеру, які виробляються під впливом багатовікових культурно-історичних та природно-кліматичних чинників [5].

Також одними із визначних ознак моральної вихованості та культури людини є організованість та дисциплінованість. В основу дисциплінованості особистості входить поєднання методів переконання з метою формування свідомості. Це є головною передумовою для опанування вміннями і звичками моральної поведінки людини.

Процес виховання моралі є складним і це зумовлюється специфікою психічного розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку. Важливо, щоб накопичували моральні поняття та розуміли їх значення. Також, мали уявлення про моральні норми, які вони дублюватимуть у своїй поведінці і ставленні до інших.

1.3 Система моральних цінностей учнів

Система моральних цінностей у нашого народу сформувалася дуже давно. У родині під впливом національної ментальності та народного демократизму, звичаїв та традицій. Взятих їх за основу, впродовж віків в українців культивувалися волелюбність і самовідданість, високе людське

сумління, шанобливе ставлення до старшого покоління, гуманізм і любов до рідної землі, патріотизм і громадянський обов'язок. Пошук шляхів до людського буття та гармонійного світу не може не зачіпати проблем виховання. У Концепції НУШ зазначено, що виховний процес має бути невід'ємною складовою освітнього процесу й орієнтуватися на загальнолюдські цінності, а саме на морально-етичні (повага до життя, повага до себе та інших людей гідність, чесність, справедливість, турбота), соціально-політичні (культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, свобода, демократія, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, відповідальність, солідарність)[10].

Цінності стають важливою складовою формування особистості, а саме моральні цінності – фундаментом та внутрішнім регулятором поведінки людини. Постійними моральними взірцями та канонами є десять християнських заповідей. Моральні цінності стоять на основі створення сприятливих умов для того, щоб побудувати цивілізоване суспільство. Найважливішими якостями при цьому стають: людяність, милосердя, доброта, стриманість, порядність, працелюбність, справедливість, щедрість, надійність, скромність, відповідальність, мудрість та толерантність.

Виховання моралі формує національну свідомість та самосвідомість, прищеплює національні цінності (любові до свого народу, рідної землі та ін.) та, звичайно, готовність до праці в ім'я своєї Батьківщини. Особистість кожної людини повинна усвідомлювати причетність до свого народу, відстоювати національну гідність, підтверджуючи це практичними справами. До системи моральних цінностей входять[1]:

- Абсолютно вічні цінності – це ті, які мають універсальне значення та необмежену сферу застосування і є загальнолюдськими (чесність, гідність, краса, добро, правда, любов, мудрість, справедливість та ін.).

- Національні цінності - є значущими для одного народу. Такі цінності не завжди поділяють інші етноси. Наприклад, таке почуття, як націоналізм зрозуміле і близьке здебільшого тим народам, які були поневоленими і менш відоме тим, які ніколи не втрачали своєї незалежності.

- Громадянські цінності. Керуються визнанням гідності кожної людини. Вони властиві демократичним суспільствам, так як стосуються прав і свобод людини, поваги до закону, ідей соціальної гармонії, та ін.

- Сімейні цінності. Моральні основи життя сім'ї, стосунків поколінь, піклування про дітей, пам'ять про предків тощо.

- Цінності особистого життя. Мають значення для певної особистості, визначають риси її характеру, поведінку й стиль приватного життя та ін.

У процесі морального виховання важливо попередити прояви і розвиток якостей підростаючої особистості дитини, які можуть призвести до порушення моральних норм поведінки. Тому завдання вчителя та батьків — формувати в дитини тверду моральну позицію, здатність протистояти негативним впливам з боку навколишнього світу.

Батьки прагнуть швидко і правильно виховувати свою дитину, забороняючи, позбавляючи її при цьому права на свій власний вибір, наказуючи: «Роби так, а не інакше». Таким чином дорослі формують у неї не гуманістичну позицію, а навпаки – бездушну та егоїстичну. Непослідовність і відстеження самими ж дітьми суперечності між встановленими правилами і їх порушенням дорослим - є складністю у реалізації морального виховання. Це спричиняє виникненню явища – «подвійного стандарту», коли діти знають, як потрібно тримати себе в тій чи іншій життєвій ситуації, але не дотримуються цих правил, бо так поводитися інші люди. Тоді у них можуть з'являтися переживання, нерозуміння, муки сумління і «викривлене» бачення моральності.

«Як виховувати дітей нашого часу без крику, запотиличників і покарань?» – це питання сприяє розвитку у дітей моральних суджень, становленню саморегуляції поведінки відповідно до встановлених правил і норм, які мають стати внутрішніми орієнтирами, становлення моральної свідомості та самосвідомості, формування моральних почуттів, виникнення співчутливого ставлення до інших та ін.

Значний внесок зробив В. Сухомлинський у виховання та формування особистості. За досвідом роботи Павлишської школи, можемо зробити висновок, що саме він сформулював нові підходи до організації навчання й виховання дітей. Педагог зосереджував значну увагу на проблемі формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості, змісту сімейної педагогіки та питанні професійно-педагогічної підготовки молодого вчителя до роботи в школі.

Особливу увагу необхідно звернути на компоненти джерел виховання В. Сухомлинського[21]: заздалегідь продумана робота з дітьми; складні явища життя, взаємовідносини людей та їхні вчинки.

На думку педагога, виховання – це не усунення недоліків, а зміцнення особистості в дитині всього найкращого, що є в ній. Ідеал виховання видатного педагога: «Спостерігати, розмірковувати, думати, радіти, праці й пишатися створеним, створювати щось гарне для людей і знаходити в цьому творенні радість та щастя, захоплюватися красою природи, музики та мистецтва, збагачувати свій духовний світ цією красою, приймати близько до серця радість і горе оточуючи, переживати їхні долі як особисту справу»[2].

В. Сухомлинський залишив спадщину, в якій простежується зв'язок виховання з народним світобаченням для кожної людини, сім'ї та суспільства, а саме праці «Батьківська педагогіка», «Сто порад вчителів»,

«Народження громадянина», «Серце віддаю дітям». Багато його основних думок відгукуються сьогодні, в сучасному вихованні [2]:

- В центрі виховної системи знаходиться любов і повага до дитини, як особистості; виховання гуманності та людяності;

- Основна мета виховання – всебічний розвиток особистості підрастаючого покоління, який досягається залученням її до різних видів діяльності, постійним і планомірним формуванням пізнавальних здібностей;

- Дбайливе та чуйне ставлення до друзів наших менших;

- Напрями виховання: естетичне, розумове, моральне, фізичне виховання та виховання у праці;

- Шляхи і засоби формування всебічно розвиненої особистості дитини: праця, навчання, слово, експериментування, рідна природа, традиції;

- Він вважав що, життя і діяльність учнів у школі і вдома повинні будуватися з урахуванням народних традицій, родинно-сімейного та духовного виховання, морально-етичного;

- Педагог творив систему родинно-шкільного виховання, за умовами якої батьки повинні активно співпрацювати з вчителем;

- На його думку професія вчителя є близькою до науково-дослідницької, адже вчитель повинен вміти аналізувати факти, передбачати наслідки виховного впливу, добре знати свій предмет, психологію, педагогіку, володіти методикою викладання навчального предмета.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

2.1 Методи та форми морального виховання у Новій українській школі

Процес виховання повинен бути правильно організований, постійний та споріднений між собою. Дитина не народжується злою або доброю, але і не являє чистого аркушу, на якому можна писати, кому що схочеться. Вона народжується з певними передумовами для подальшого її психічного розвитку. Середовище психічного розвитку особистості не можна розглядати тільки як механічну сукупність зовнішніх обставин. Треба розглядати, як це середовище відбивається у свідомості дитини, які думки, почуття, прагнення, інтереси в ній збуджує, її ставлення до цього середовища, різних умов, до навколишніх людей. З виникненням нових моментів у свідомості дитини починає змінюватися її ставлення до навколишнього світу, а тим самим і вплив на її психіку. Конфлікти, що виникають через різні обставини, і пов'язані з ними емоційні переживання, ведуть до радикальної зміни ставлення підростаючої особистості дитини до навколишніх людей. Формування особистості дитячої свідомості і самосвідомості здійснюється в процесі її стосунків з іншими людьми. Воно має глибокий зв'язок з стосунками між собою, так і з самою дитиною. Головною формою впливу суспільного середовища на психічний розвиток є саме виховання. Зміст такої діяльності скерований на піклування про підростаюче покоління, створення умов для його розвитку та передачу потрібних знань, вироблення в нього певного світогляду і норм громадської поведінки.

Шляхами впливу виховання на психічний розвиток дитячої особистості можуть стати різноманітні види роботи. Якщо їх повноцінно усвідомити, то можна накреслити такі найголовніші сторони в цьому процесі. Через виховання старше покоління створює певні умови для життя і діяльності молодшого покоління, стимулює їх діяльність у певних напрямках та організовує її. Це стосується дитячих ігор та розваг, тим більше навчальної діяльності, участі в трудовому та суспільно-політичному житті дорослих. Формується новий зміст психічного життя учня, причому такий зміст, який іншим шляхом не може виникнути, саме у процесі виховання. За допомогою дорослих учні пізнають навколишній світ. В таких умовах розвиток дитини в більшій мірі визначається свідомими цілями старшого покоління, коли те готує собі заміну. У процесі виховання виникають нові уявлення та поняття, нові потреби та інтереси, емоції та знання, що ведуть до нових видів її діяльності. Загальні виховні цілі й завдання конкретизуються та розкладаються на окремі частини і, після того як дитина їх усвідомить, стають її цілями та прагненнями. Розвиток життя і діяльності дитини в конкретних виховних та суспільних умовах породжує нові форми її свідомості. Тому можемо зробити висновок, що дитину не можна розвинути зовні, бо вона може розвиватися тільки в процесі свого власного життя і діяльності, що визначено її вихованням. Розвиток дитини створюється в процесі її виховання. Також формується й індивідуальність дитячої особистості, що розвивається.

Нова українська школа є сучасним простором розвитку учнів. В основних нормативних документах та державних освітніх ініціативах, спрямованих на розвиток морального виховання, окреслюється стан морального виховання із середини століття до теперішнього часу. В нашій державі виникла серія проблем, пов'язаних із духовним життям суспільства. А саме дефіцит милосердя та взаєморозуміння, прояви

байдужості й жорстокості, відчуження людей один від одного. Основою морального виховання є формування гуманістичних відносин дітей, не залежно від змісту, методів, форм виховної роботи. У вихованні будь-якої моральної лінії застосовуються різні засоби виховання. Важливе місце займає група засобів, спрямованих на формування моральних суджень, оцінок, понять та на виховання моральних переконань. До цієї групи відносяться етичні бесіди, лекції, диспути з етичних проблем, розповіді, використання творів літератури та мистецтва. Найефективнішими серед цих засобів є бесіди. В методичному посібнику Н. Харчека викладено таку класифікацію етичних бесід[23]:

1. Інформаційна бесіда – бесіда-повідомлення. Мета такої бесіди – дати дітям відомості про історію виникнення норм і правил поведінки, які прийняті в суспільстві. Переконати їх в дотриманні і виконанні, збагатити досвід молодшого покоління прикладами поведінки людей у різних життєвих ситуаціях.

2. Проблемна бесіда-роздум. Мета цього методу: показати дітям на конкретних прикладах багатогранність тлумачення моральних вчинків, підвести до правильних висновків. І звичайно ж спонукати їх до обдумування життєвих ситуацій з метою пошуку правильного виходу з них.

3. Обговорювальна бесіда-оцінка. Її мета полягає в тому, що діти аналізують та оцінюють вчинки літературних героїв чи конкретних людей з позиції «добре чи погано». Це стимулює позитивні та гальмує негативні учинки, що мають місце в житті учнів.

4. Програмуюча бесіда-припис. Дає алгоритм застосування моральних знань на етапі формування моральних навичок поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях, передбачає складання пам'яток.

Вчитель повинен, готуючись до проведення бесіди, визначити цілі: основні та допоміжні, продумати запитання, які ненав'язливо будуть виводити учнів на обговорення потрібної теми. Не просто організовувати невимушену бесіду. Треба зацікавити учня та ввійти у контакт з вихованцями, давати змогу задавати зустрічні питання. Від правильної побудови бесіди залежить її успіх. Кожен етап має свою мету.

Особистість повинна знати моральні норми, бо це є передумовою моральної поведінки, але цього не достатньо. Критерієм моральної поведінки можуть бути тільки реальні вчинки дітей. Тільки вправляючись у моральних вчинках та в процесі тривалої практики самої дитини можуть бути виховані готовність і здатність свідомо дотримуватися норм моралі тільки. Слово вчителя завжди було, є і буде інструментом впливу на виховання дитини. Духовний розвиток дитини, самоосвіта, радість досягнення цілей, відкривають людині очі на самого себе, саме через розмови з вчителем. Якщо особистість дитина цього не зможе пережити, то йому буде чужа справжня людська чуйність.

2.2 Гра – як засіб формування морально-етичних якостей учня

Старше покоління повинні привчити дитину до здійснення задуманого та дотримування певних правил поведінки в суспільстві, також постійно збагачувати уяву дітей про оточуюче середовище. Гра займає одне з перших місць в розвитку якостей та здібностей дитини.

Німецькі археологи, організували розкопки у місті Трої, де знайшли дитячі іграшки. Це були маленький глиняний посуд, тканині ляльки, глиняні маленькі чоловічки. Також були знайдені в Єгипті поряд з муміями дітей ляльки та інші іграшки. Видатний вчитель та психолог Є. Аркін зробив висновок, що гра та іграшка – притаманні усім народам та об'єднує

їх[14]. По мірі того, як хід історії звільняє дитину від праці, гра стає тим засобом, який заповнює весь її час. Гра для підростаючої особистості дитини - це самостійна та творча діяльність. Недаремно ми зустрічаємо такі слова, як «гра» та «розвиток» поряд.

Радянський психолог Данило Борисович Ельконін вважав, що процес гри за своїм змістом наближена до праці дорослих. Спостерігаючи за розвитком гри дітей, дорослі думають, що вони лише бавляться і, що це не має нічого спільного з серйозними заняттями, такими як праця та виконання домашнього завдання. Останнє є обов'язком та тяжкою необхідністю. Але ж дітям хочеться грати не тому, що це легко, а тому, що це весело та цікаво. З кожною грою вони мають бажання дізнаватися про все новіше, розуміти і виконувати ті ж речі, що й дорослі[13].

В. Сухомлинський сказав: «Навчайте граючись, а граючи навчайте». В цьому простому виразі міститься велика таємниця, яку він пропонує розкрити дітям[2].

Костянтин Васильович Ушинський, ще один видатний педагог, який зробив великий внесок в теорію виховання. Вважав, що гра є найважливішим видом діяльності підростаючого покоління, тому саме через гру дитина пізнає всі таємниці навколишнього світу. Вона задовольняє фізичні і духовні відносини та організаторські здібності, впливає на всебічний розвиток дитини. Формує всі сторони особистості – розум, почуття, уяву, мислення, волю. Отож, двоє з найвідоміших педагогів були переконані, що гра - це важливий метод виховання, бо здійснює комплексне виховання особистості підростаючої дитини.

Потреба у грі буде постійною. Важлива вона тим, вона дає можливість загального зростання й дає підготовку до різних сфер життя. Гра для особистості дитини, більшою ступеню в молодшому шкільному віці, полягає в дослідницькому змісті, який дає змогу моделювати те, що існує

поза її межами. Отже, саме через гру дитина швидше знайомиться з нормами та правилами спілкування – зі світом природи, з людьми; опановує навички й звички культурної поведінки.

Основне завдання педагогів, за допомогою гри навчити учнів-початківців вдивлятися, прислухатися, розуміти інших людей, вміти відгукнутися на їхні проблеми, надати повсякденним ситуаціям гуманістичного забарвлення.

Застосування різних ігрових форм дає змогу покращити взаємини між усіма учасниками виховного процесу. Це сприяє реалізації на практиці особистісно-орієнтованого виховання, встановленню взаємин між вчителем і дітьми. Важливо залучати до процесу формування особистості дитини саме українські традиційні народні дитячі ігри. Вони є дуже глибокі за своєю мудрістю, містять у собі величезний виховний потенціал. Такі ігри сприймаються дітьми добре, тому за формою і за змістом найповніше відповідають школяреві.

Чому дітям так подобається гра? Бо вона дарує їм такі емоції, як радість і захоплення. Сам процес сповнений несподіванок, а результат є для них таємницею. Крім суб'єктивного сприйняття, є також, глибинний вплив гри на особистість людини, на сфери її життєвої діяльності: інтелектуальну, фізичну, емоційно-вольову та духовну.

Важливими факторами гри повинні стати: отримання позитивного емоційного стану, радісних переживань, задоволення від виконання ігрових вправ, привчання діяти в колективі, піклування про інших гравців, узгоджування своїх дій з ними, формування почуття колективізму, дружби, товаришування та підтримування один одного.

В методичного посібнику Н. Харченка з етичного виховання, описується, те що повинен знати вчитель, готуючись до проведення гри [23]:

- Гра повинна відповідати завданням морального виховання та будуватися на позитивних прикладах. Добір гри залежить від того, яке виховне завдання вирішується на даному етапі;

- Добираючи сюжети до ігор треба враховувати психо-фізіологічні та фізичні особливості розвитку дітей, їх здібності, нахили, інтереси, навички та уміння;

- Виховний потенціал процесу гри залежить від керівництва та участі вчителя в ній;

- Перед початком гри потрібно ознайомити дітей з метою, об'єктом, ігровими діями, умовами та завданнями;

- Гра потребує деякою підготовки: читання художніх творів, проведення етичних бесід, прогулянок та екскурсій;

- Починати гру слід з розподілу ролей, розподіляючи ролі, треба враховувати бажання дітей.

Ігри навчають спілкуванню; розвивають моральні якості дитини, творчі здібності, уяву; виховують почуття взаємодопомоги і співпраці; сприяють вияву їхньої самостійності, ініціативи, імпровізації. Здобувачі освіти активно пізнають стосунки між людьми в суспільстві, правила і норми поведінки, себе та свої можливості, усвідомлює свої зв'язки з іншими. Проявляються індивідуальні особливості і взаємовідносини у дітей. Гра є цілеспрямованою, тому це дає їй змогу добирати потрібні засоби, іграшки, здійснювати ігровий задум, вступати в стосунки з однолітками. Творчий характер допомагає реалізувати свої уявлення про оточення та ставлення до нього. Тому гра у навчальному заклад використовується як засіб для виховання моральних уявлень і почуттів, розвитку самостійності, ініціативи та відповідальності. Адже дитина демонструє у своїх іграх власне духовне життя.

Н. Харченко описує класифікацію сюжетно-рольових ігор за такими критеріями[23]:

- з сюжетом на побутові теми;
- з виробничим сюжетом;
- з суспільно-політичним сюжетом.

Також виділяє ігри за правилами:

- наслідувально-процесуальні;
- драматизації;
- сюжетні з нескладними правилами;
- з правилами без сюжету;
- спортивні ігри.

У процесі гри без прямих впливів з боку вчителя засвоює норми людських відносин та моральні цінності.

Учасники гри можуть самі обирати тему, розгорнути її сюжет на основі набутого досвіду, знань та умінь. Процес гри показує дитині, що слід узгоджувати свої дії з іншими, розвиває моральні почуття та визначає рівень їх сформованості на момент ігрової діяльності. Саме у грі реалізується потреба у спілкуванні з однолітками, що формує колективізм. Вчитель протягом ігрового процесу повинен керувати, контролювати та постійно діагностувати розвиненість моральних почуттів та якостей дітей.

Осягати моральні принципи, істини та ідеї можна використовуючи ігри-емпатії. Що є психологічним засобом виховання дітей. Основною метою є вміння відчувати настрій, характер, сутність, стан певного об'єкта чи явища. Такі ігри розвивають емоційний рівень та акторські здібності дитини, виховують моральні почуття. Основою сюжетна гри може стати будь-яке явище природи або стан людини. Ігри-емпатії, які можна використати: це «Ведмедики одужали», «Сміливий заєць», «Спляче

кошеня», «Лисичка підслуховує», «Сонечко та хмарка», «Квіточка прокинулась», «Цуценятко під дощем» [16].

Також можна організувати ігри на основі творів В. Сухомлинського, орієнтуючись на інтереси та зацікавленість дітей. Це ігри: «Яке щастя!», «Соловей і Жук», «Як здивувався Мурко»[2].

Закріплення уявлення про моральні правила здійснюються за допомогою дидактичних ігор[4]:

- «Що погано, а що добре» - діти розглядають картинки з різними ситуаціями і оцінюють їх;

- «Чарівне слово» - діти стоячи в колі називають слова ввічливості;

- «Мудра Сова» - діти придумують якусь ситуацію, в яку потрапив лісовий мешканець, і запитує поради у Сови;

- «Добрі птахи» - дитина від імені якоїсь пташки розповідає, яке добре діло вона зробила для лісу та його мешканців.

- «Добрий колобок» - діти придумують ситуації, в яких добрий колобок допоміг тим мешканцям, які дістались їм на карточках.

- «Оціни вчинок» - діти оцінюють вчинок, який зображений на картці, якщо вчинок хороший зафарбовують в зелений колір, а якщо навпаки в червоний.

За допомогою вище описаних ігор діти вчаться самостійно розв'язувати ігрове завдання, доброзичливо оцінювати успіх інших та колективно гратися.

В. Сухомлинський стверджував: «Дитина - художник, відкривач світу. Тож нехай перед нею відкриється чудесний світ гри та краси, які будуть наповнювати її серце, в прагненні робити добро»[2].

Також дуже поширеним є використання сюжетно-рольових ігор ("День народження", "Відвідування хворого товариша") та ігор-

драматизацій ("Сім'я столових приборів", "Охайна і Неохайна"), які дають змогу перевтілитись в різні ролі та відчувати почуття своїх героїв. В процесі такої ігрової діяльності визначається ставлення до конкретної життєвої ситуації, допомагає збагатитися знаннями через досвід та почуття. Вихователі повинні заздалегідь приготуватися до проведення рольової гри:

- Повинен дати час дітям на обдумування ситуацій своїх ролей;
- Забезпечити активну участь усього колективу учнів в проведенні гри;
- Наприкінці з учнями треба обговорити й обміркувати вправу.

Вільний час учнів-початківців на перерві вчителі також можуть використати для формування моральних якостей дитини. Тому доцільно на перервах залучати їх до ігор ("Добрий день!", "Лікар Ай-болить").

В позакласній роботі спрямовані на моральний розвиток використовуються вправи-тренінги. Також різні форми гри використовуються на ранковій зустрічі в Новій українській школі. Деякі з них ("Чарівний стілець", "Корзина грецьких горіхів", "Пропоную-вибираю") є довірливою розмовою про ті проблеми, які перешкоджають особистості дитині вирішити їх самостійно[20].

2.3 Використання інтерактивних форм з морального виховання у позакласній роботі

Плануючи заняття з морального виховання, не слід забувати, що велика кількість обговорень приводить до втоми, нудьгуванню та стає не цікавою для здобувачів освіти. Для того щоб розвинути інтерес до таких дискусій доцільно використовувати сучасні інноваційні технології. Тому розглядаючи теми з виховання моралі в молодшого покоління, можна користуватися формами інтерактивного навчання, які описанні в методичному посібнику з етичного виховання Н. Харченка[23]:

Технологія «Мікрофон» надає можливість сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на питання або висловлюючи свою думку чи пропозицію. Щоб організувати роботу, необхідно поставити запитання, підібрати предмет, який буде виконувати роль мікрофона. Учні передають його з рук в руки, по-черзі відповідаючи на питання. Їх відповіді мають бути короткими та швидкими. Вчитель не оцінює та не коментує відповіді здобувачів освіти.

Технологія «Незакінчене речення» - цей прийом часто поєднують з попереднім. Учням-початківцям пропонується ґрунтовніше працювати над формою висловлювання своїх думок та порівняння їх з іншими. Робота за такою технологією надає змогу вільно висловлюватися та відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті.

Технологія «Мозковий штурм» - ефективний метод колективного обговорення, за допомогою якого діти шукають рішення проблеми. Пошук рішень, що спонукає учасників проявляти свою уяву та творчість, допомагає знаходити кілька рішень з конкретної теми.

Ефективними впродовж занять з виховання моралі є колективно-творчі вправи. Розглянемо деякі з них[23]:

Заочна подорож. Маршрути можуть бути різноманітними: В минуле або майбутнє свого краю або своєї країни, до історичних пам'ятників, до інших країн тощо. Спочатку вибирають тему подорожі, потім школярі колективно вибирають маршрут та вид транспорту на якому відправляться в подорож, а на останньому етапі обговорять та розподілять ролі. Під час подорожі ведеться пізнавальний пошук. Вчитель повинен спрямовувати здобувачів освіти на пошукову діяльність, підтримувати та розвивати їх допитливість, пізнавальну активність, учити дітей уміти знаходити потрібну інформацію в різних джерелах (журналах, книжках, Інтернеті та у спілкуванні з досвідченими людьми)

Прес-конференція – це рольова гра-зустріч делегації з працівниками преси. Під час підготовки відбувається обмін знаннями між дітьми, розвивається допитливість та винахідливість, творча фантазія та гумор, формується моральне ставлення до природи та оточуючих. Зустрічі можуть проводити з: людьми різних професій, дипломатами, мандрівниками, героями літературних творів чи кінофільмів. Учасники гри розподіляються на групи. Кожна група готує свою делегацію на прес-конференцію та запитання до всіх інших делегацій. Одна група учасників гри виступає в ролі журналістів, інша в ролі делегатів, потім ролі змінюються. Оцінивши відповіді та запитання, діти можуть в своїх підгрупах порадитись та вибрати найбільш винахідливих, дотепних, обізнаних у справі, вручають їм свої жетони-фішки. Призами можуть стати картки з крилатими висловами.

Турнір-вікторина. В процесі цього заходу, команди колективно готують запитання та відповіді на обрану тему. Він розвиває пізнавальний інтерес та розширює кругозір, формує вміння колективно вести пошук необхідної відповіді. Структура заняття може бути такою:

1. «атака віялом» - кожна команда ставить питання по черзі іншим командам
2. «оборона віялом» - кожній команді по черзі ставлять запитання всі інші команди
3. «перехресний бій» - команди по черзі обмінюються запитаннями.

Під час підготовки визначають, як буде проводитись турнір, визначають склад команд та придумують їм назви, обирають капітана. За правилами гри, коли запитання поставлено уся команда радиться, а потім відповідає. Відповіді можна оцінювати балами або ж ні, щоб азарт набирання балів не відвертав уваги від пошуку істини.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи науково-педагогічну та методичну літературу з проблеми морального виховання молодших школярів ми можемо дійти таких висновків: що в Новій українській школі відбувається взаємозв'язок педагогічного і психологічного знання, визначенні вікових психофізіологічних особливостей дитини, визначенні проблеми морального виховання. На даний момент в Україні приділяється велика увага ситуації, в якій знаходиться сучасне моральне виховання. Воно повинно працювати на майбутнє держави. Українці мають справу зі складним шляхом зміни виховання, а саме морального. На сучасне суспільство лягає відповідальність за розвиток моральної поведінки підростаючого покоління. В Концепції Нової української школи окреслюється різносторонній розвиток особистості здобувача освіти. Завдяки різноманітним формам занять, вона допомагає педагогам прищеплювати морально-етичні норми здобувачам освіти.

Отже, виховання моралі у дітей включає такі компоненти: формування у дітей усвідомлення зв'язку з суспільством, залежності від нього, необхідності погоджувати свою поведінку з інтересами суспільства; ознайомлення з моральними ідеалами, вимогами суспільства, доведення їх розумності; перетворення моральних знань в моральні переконання; формування стійких моральних якостей. Виховання здобувача освіти розпочинається з віри в моральні ідеали. Воно є добіркою правил, норм, вимог, що регулюють відносини і взаємодію людей, а також їх поведінку. Ми зробили висновки що, моральність кожної людини позначається на таких сферах життя: на суспільних стосунках та на моральному здоров'ї самої людини. Тому моральне виховання, як виховна діяльність сім'ї та школи, повинно формувати стійкі моральні потреби, почуття, якості,

навички і звички поведінки на основі засвоєння норм, ідеалів і принципів моралі.

Науковці та педагоги приділяють значну увагу таким формам та методам роботи, які будуть направлені на сприяння досягненню високого рівня морального розвитку особистості учня. Вони сприятимуть формуванню тих цінностей, які ставатимуть основою для створення відповідальної та дбайливої спільноти школярів. Здобувачі освіти протягом виховного процесу повинні навчатися взаємної поваги та позитивного ставлення одне до одного, також безпроблемного розв'язування різних життєвих ситуацій. На заняттях з виховання моралі у дітей доцільно використовувати такі методи та форми навчання: гру – розвиток самостійності, впевненості, цілеспрямованості, колективізму; технологія «Мікрофон» - буде навчати поважати інших, висловлювати свої думки, мати повагу до навколишніх; заочна подорож – буде розвивати в здобувачів освіти допитливість, самостійність, співпрацю з іншими, повагу, підтримку та взаємодопомогу.

ДОДАТКИ

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Веретюк Юлія Вікторівна,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

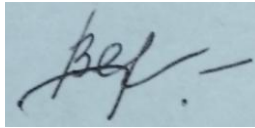
– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

15 квітня 2021 р.
(дата)

(підпис)

Юлія Веретюк
(ім'я, прізвище)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. та ін. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / І.Д. Бех [та ін.] // Книга класного керівника: довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С.288-326.
2. Василь Олександрович Сухомлинський // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://snrc.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Suhomlynskyj.pdf>
3. Державний стандарт початкової освіти // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
4. Дидактична гра з морального виховання «Добрі вчинки» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/didacticna-gra-z-moralnogo-vihovanna-dobri-vcinki-141660.html>
5. Довга Т. Моральні знання як основа формування етичної культури школярів / Т. Довга // Початкова школа. – № 7. – 1998. – С. 15-18.
6. Забашта Н.О. Виховна робота у групі продовженого дня в 1-4 класах \ Н. О. Забашта, Н. О. Шматько. – Х. : Вид-во «Ранок», 2010. – 175 с.
7. Загальнолюдські й національні морально-духовні цінності як основа формування особистості // Проблема освіти: Науково-методичний зб. / гол. ред. В.О. Зайчук. – К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2000. – Вип. 20. – С. 193–201.
8. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

9. Ковбасюк Т. Духовно-моральне виховання як чинник становлення зростаючої особистості / Т. Ковбасюк // Нова педагогічна думка. – 2018. – № 4 (96). – С. 120-123.
10. Концепція Нової української школи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
11. Концепція розвитку позашкільної освіти // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/kontseptsiya-rozvitku-pozashkilnoi-osviti.pdf>
12. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник, - К.: Знання, 2007. – 447 с.
13. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / Лозова В.І., Троцько Г.В. – Х., 1997. – 338 с.
14. Матвієнко О. В. Основи морального виховання особистості молодшого школяра / О. Матвієнко. – Київ: Стилос, 1999. – 232 с.
15. Методичні рекомендації щодо організації виховної роботи в загальноосвітніх закладах у 2002-2002 н.р. від 03.07.2001 р. (№1/9 – 247).
16. Мовчун А. Абетка моральності / Мовчун А., Мовчун Л. – К.: Наукова книга, 2004. – 202 с.
17. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н.М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2017. – 206 с.
18. Панасюк О. Технологія морального виховання майбутніх вчителів: монографія / О. Панасюк. – Луцьк: Твердиня, 2010. – 178 с.
19. Програма «Нова українська школа у поступі до цінностей» / за ред. І. Д. Бега. – К., 2018. – 40 с.
20. Ранкові зустрічі. 3 клас. I семестр. / авт.-упоряд. С. В. Сигида. – Х.: Вид. груп. «Основа», 2020. – 140 с.

21. Сухомлинський В.А. Серце віддаю дітям. – К.: Рад. шк., 1988. – 272 с.
22. Фіцула М.М. Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. – К.: «Академвидав», 2006. – 560 с.
23. Харченко Н.С. Етичне виховання як засіб формування моральних цінностей молодших школярів: методичний посібник Н.С. Харченко. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 2008. – 56 с.
24. Чесноти класної спільноти. Сучасні форми виховної роботи. 2-й клас / авт.-упоряд. Ш. В. Оніщенко. – Х. : Вид. група «Основа», 2019. – 141 с.